

УДК 632.7.51;633.791

О. В. Венгер
аспірант

Інститут сільського господарства Полісся УААН

АЛЬТЕРНАТИВА АГРОТЕХНІЧНИМ ЗАХОДАМ ПРИ ВИРОЩУВАННІ ХМЕЛЮ

Представлені результати досліджень на хмелю нового системного гербіциду Фюзілад Форте 150 ЕС к.е. проти однорічних та багаторічних злакових бур'янів у 2001–2003 рр.

Постановка проблеми

Реорганізація сільськогосподарського виробництва і його перехід на ринкові відносини призвели до тимчасового занепаду галузі хмелярства, в результаті чого більшість хмільників України в значній мірі занедбані та зарощені бур'янами із різних біологічних родин. Для обмеження чисельності бур'янів на хмільниках необхідно застосовувати не тільки агротехнічні заходи, а й хімічні препарати – гербіциди, які, на жаль, у даний час відсутні для застосування на хмелю у “Переліку пестицидів і агрохімікатів, дозволених до використання в Україні у 2004–2010 рр.”. З метою вирішення цієї проблеми нами проводяться польові реєстраційні випробування нових хімічних препаратів – гербіцидів для захисту хмелю від однорічних та багаторічних злакових та дводольних бур'янів.

Особливості вирощування цієї культури впливають на специфіку поширення бур'янів у хмелеплантаціях. Так, якщо у міжряддях на протязі вегетаційного періоду проводять 5–7 різноглибинних розпушувань ґрунту, що призводить до засмічення однорічними злаковими та дводольними бур'янами, то у рядах вегетуючих хмелеплантацій немає можливості використати механізовані прийоми для знищення кореневищних і коренепаросткових бур'янів, окрім ручних прополок, тому тут і росте один із злісних засмічувачів – пирій повзучий. Із літературних джерел відомо, що в умовах Полісся на одному гектарі сільгоспугідь кореневища пирію в середньому мають довжину кореневих відрізків 100–575 см, а суху масу – 193–890 кг/га, на яких налічується від 10 до 58 млн бруньок, здатних давати початок новим рослинам, що призводить до сильного виснажування ґрунту [2]. Втрати поживних елементів становлять: 100–120 кг азоту, 50–60 кг фосфору, 160–180 кг калію [3].

Головним завданням досліджень було розробити альтернативні прийоми знищення бур'янів на хмільниках, як у міжряддях, так і в рядах, та провести польові реєстраційні випробування нових високоефективних гербіцидів, встановити найбільш ефективну норму їх застосування та розробити способи їх внесення проти однорічних та багаторічних злакових бур'янів, що стримують їх поширення, ріст і розвиток у рядах та міжряддях без шкідливого впливу на хміль в агроекологічних умовах зони Полісся.

© О. В. Венгер

У 2001–2003 рр. нами проведено польові реєстраційні випробування різних норм нового протизлакового гербіциду Фюзілад Форте 150 ЕС к.е. (діюча речовина флуазифоп-п-бутил) для захисту хмелю від багаторічних та однорічних злакових бур'янів на плодоносних хмільниках дослідного господарства “Хмелярство” Інституту сільського господарства Полісся УААН. *Об'єктами досліджень* були найбільш розповсюджені види злакових бур'янів: пирій повзучий (*agropyron repens*), мишій сизий (*setaria glauca*), просо куряче (*echinochloa crus-galli*), тонконіг лучний (*proa annua*) [1, 4].

Методика досліджень. Дослід закладали у трьох варіантах, кількість повторень – три на хмелеплантаціях дослідного господарства “Хмелярство”. Сорт хмелю Зміна, рік посадки 1998, площа живлення 3,0x1,0 м. На момент обробки бур'яни знаходились у фазі кущення, виходу в трубку. Внесення робочих розчинів гербіциду (400 л/га) проводили тракторним вентиляторним обприскувачем ОПВ-2000, обладнаним горизонтальною штангою, забезпечуючи добре змочування поверхні бур'янів. Швидкість вітру не перевищувала 3 м/с, температура повітря становила 20 °С, вологість – 67 %. Площа дослідної ділянки – 1 га, облікової – 1000 м². Ґрунти дослідних ділянок – дерново-підзолисті, легкосуглинкові на воднольодовикових відкладах, підстелених на глибині кристалічними породами, типові для перехідної зони Житомирського Полісся. Вміст гумусу – 1,5 %, гумусовий горизонт 18–20 см, рН – 6,3.

Розміщення дослідних ділянок – рендомізоване. Облік чисельності бур'янів та їх загибелі проводили перед обприскуванням і через 20 та 30 днів після обробітку за методикою С. О. Трибеля (2001 р.)

Результати досліджень

Результати випробувань представлені в таблиці 1, із даних якої видно, що в контрольному варіанті, де обробіток проводився чистою водою, чисельність бур'янів на день обробітку становила 130 шт/м², через 20 днів їх кількість зросла до 154 шт/м², а через місяць до 162 шт/м². У варіантах із застосуванням різних норм протизлакового гербіциду Фюзілад Форте 150 ЕС к.е. (1,0-2,0 л/га) спостерігали пригнічення росту і поступову загибель бур'янів. Біологічна ефективність застосування Фюзіладу Форте 150 ЕС к.е. з нормою витрати 1,0 л/га через 30 днів після обробітку становила 65,3 %, а 2,0 л/га – 80,6 % загибелі багаторічних бур'янів, у більшості рослин пирію відмирала не тільки надземна частина, а й кореневище. При розкопках відмічали почорніння і трухлявіння коренів і підземних пагонів. Однорічні злакові бур'яни гинули повністю.

На дводольні види бур'янів гербіцид істотно не впливав, тому для очищення і контролю рядів хмелю від комплексу бур'янів необхідно застосовувати бакові суміші гербіцидів різної дії.

Таблиця 1. Біологічна ефективність застосування нового проти-злакового гербіциду Фюзілад Форте150ЕС к.е., на хмелю в умовах дослідного господарства “Хмелярство” ІСГП в 2001–2003 рр.

Варіанти досліді	Норма витрати л/га	Повторність	Кількість і вага бур'янів на ... день обліку						Ефективність, %	Врожайність, ц/га	Вміст альфа-кислоти, %
			до обробки		20-й		30-й				
			шт./м ²	г	шт./м ²	г	шт./м ²	г			
Контроль – обробіток водою	400	1	130	90,2	149	127,1	150	146,1	-	9,3	7,0
		2	144	94,5	179	132,2	190	157,3	-		
		3	116	81,4	134	105,7	148	131,0	-		
	середнє	130	88,7	154	125,0	162	144,8	-			
Фюзілад Форте 150ЕС к.е	1,0	1	107	60,9	64	58,4	40	22,7	62,7	12,3	7,5
		2	132	88,4	72	58,6	45	30,1	66		
		3	115	72,1	63	58,2	38	23,8	67		
	середнє	118	73,8	67	58,4	41	25,6	65,3			
Фюзілад Форте150ЕС к.е	2,0	1	147	95,4	66	72,3	28	18,1	81	14,6	7,8
		2	131	90,6	64	69,8	25	17,2	81		
		3	124	85,5	65	71,5	25	17,1	80		
	середнє	134	90,5	65	71,2	26	17,6	80,6			

НІР0,05 3,7 0,6

Застосування Фюзіладу Форте 150 ЕС к.е. докорінно змінювало ситуацію у насадженнях на користь рослин хмелю. У середньому, за роки досліджень маса злакових бур'янів після внесення гербіциду становила 17,6 г/м², або була у 8,2 рази меншою ніж на забур'яненому контролі.

Накопичення маси бур'янів негативно впливало на продуктивність насаджень хмелю. Так, у контрольному варіанті, де гербіцид не застосовували, урожайність шишок хмелю становила в середньому 9,3 ц/га, а у варіанті із внесенням гербіциду Фюзілад Форте 150 ЕС к.е. з нормою витрати 1,0 л/га – 12,3 ц/га, а 2,0 л/га – 14,6 ц/га сухих шишок хмелю, або на 5,3 ц/га більше, ніж на забур'яненому контролі.

Отже, контролювання динаміки розвитку і поширення таких злісних і шкодочинних видів бур'янів як пирій повзучий, мишій сизий, просо куряче, тонконіг лучний внесенням різних норм високоєфективного протизлакового гербіциду Фюзілад Форте 150 ЕС к.е. є надійним, економічно вигідним та екологічно безпечним.

Внесення нового протизлакового гербіциду Фюзілад Форте 150 ЕС к.е. на протязі трьох років у поєднанні з агротехнічними заходами, які включали 5–7 міжрядних різноглибинних розпушувачів ґрунту і ручне прополювання в рядах забезпечує надійний захист плантацій від багаторічних та однорічних бур'янів.

Висновки

1. Бур'яни є значною перешкодою на шляху підвищення продуктивності хмелю, тому в умовах зони Полісся при типовому забур'яненні хмелеплантацій вчасне і якісне застосування Фюзіладу Форте 150 ЕС к.е. в

нормі 1,0–2,0 л/га проти однорічних та багаторічних злакових бур'янів забезпечує надійний їх захист.

2. Застосування різних норм гербіциду Фюзілад Форте 150 ЕС к.е. дозволяє додатково отримувати від 3,0 до 5,3 ц/га екологічно чистої хмелярської продукції.

Перспективи подальших досліджень

Трирічні дані, отримані при проведенні випробування нового протизлакового гербіциду Фюзілад Форте 150 ЕС к.е., будуть базою для удосконалення технології хімічного захисту хмелю від бур'янів.

Література

---

1. *Васильченко Н. Т.* Определитель всходов сорных растений. – М.: Колос, 1979. – 333 с.
  2. *Ворона Л. І.* Проти пирію повзучого //Захист рослин. – 2002. – № 9. – С. 6.
  3. *Кравченко М. С.* Захист польових культур //Захист рослин. – 2002. – № 1. – С. 5.
  4. *Фисюнов А. В.* Сорные растения. – М.: Колос, 1984. – 321 с.
-